

## Katedra filosofie a religionistiky

### Posudek vedoucího bakalářské práce

Jméno studentky: Anna Tichá

Název práce: Husserlovo pojetí krize evropských věd a její důsledky v odklonu od žitého světa (Lebenswelt)

Jméno vedoucího práce: Filip Grygar

Jméno oponenta: Alena Roreitnerová

I. Formální kritéria	ano	zčásti	ne
<b>1. Naplnění celkového záměru:</b> - práce odpovídá svému zadání a obsahu - vymezení tématu je přiměřené a není příliš široké	X		
<b>2. Metodické a systematické zvládnutí práce</b> - text je strukturně a logicky uspořádán - práce je adekvátně zpracována	X	X	
<b>3. Úvod a závěr</b> - úvod řádně seznamuje s cílem a postupem práce, s dosavadním bádáním na dané téma a stěžejní literaturou - závěr náležitě shrnuje a hodnotí celou problematiku, formuluje přínos k řešení problému a vlastní stanoviska	X		
<b>4. Autor náležitě vypracoval všechny formální požadavky kladené na bakalářskou práci</b> - zadání, prohlášení, obsah, úvod, pojednání, závěr, resumé v češtině a cizím jazyce - odpovídající počet stran	X		

#### *Slovní ohodnocení*

Ačkoli se tématu Husserlovy *Krize evropských věd* věnuji především ve výuce magisterského programu, autorka si pro bakalářskou práci zvolila – stejně jako já během svého studia před více než třiceti lety – náročný, interpretačně i terminologicky obtížný text a zpracovala jej na velmi solidní úrovni.

Práce studentky vykládá Husserlovu *diagnózu* krize nikoli jako problém úspěšnosti moderní vědy, nýbrž jako důsledek jejího postupného odpoutání od *žitého světa* (autorčin překlad pojmu „*Lebenswelt*“) coby původního horizontu smyslu. Toto odcizení mělo za následek, že se matematizovaná a idealizovaná vrstva skutečnosti začala jevit jako výhradní podoba reality a zakrývá tak svůj původ v předvědecké zkušenosti. Autorka na historických příkladech (Galilei, Descartes) i v následné analýze *Lebenswelt* ukazuje – prostřednictvím řady autorů – některé důsledky tohoto posunu (vládu abstraktních systémů, ztrátu smyslu a orientace, hodnotovou dezorientaci apod., přiblíženou např. fenomény digitálního prostředí) a naznačuje východisko obnovy vztahu vědy k žité zkušenosti (Husserl; u Habermase v jiném filosofickém rámci).

Z hlediska metodického a systematického se ukazuje, že některé přechody od výkladu Husserla k soudobým reflexím či aplikacím (např. sociální sítě) jsou místy spíše ilustrační než metodicky a argumentačně propracované.

Drobné formální pochybení: v obsahu je nesoulad v číslování podkapitol (chybí 3.5, respektive je uvedeno 3.6).

## II. Obsahová kritéria

	ano	zčásti	ne
1. Práce prokazuje <b>porozumění</b> autora v dané problematice.	X	X	
2. <b>Myšlenková soudržnost a souvislost textu:</b> - je vyhovující - srozumitelnost argumentace a podloženost argumentů či myšlenek je adekvátní			
3. Práce se opírá o <b>relevantní prameny a literaturu.</b>	X	X	
4. <b>Práce s literaturou:</b> - v práci je zřetelně předvedeno, že student pracoval s odbornou literaturou a s myšlenkami jednotlivých autorů - autory uváděl (nejen odkazem na poznámku), srovnával, parafrázoval a citoval - zřetelně rozlišoval své myšlenky od myšlenek jednotlivých autorů	X		
5. Bakalářská práce je <b>filosofickým textem:</b> - autor prokázal fundovanou a analytickou práci s pojmy a myšlenkami - autorova práce nespočívala jen v převyprávění daného téma nebo pouhém poskládání hesel, parafrází či myšlenek - práce nebyla zatížena nepřiměřenou mírou historických, životopisných nebo jiných nefilosofických údajů	X		

### *Slovní ohodnocení*

Soudržnost bakalářské práce je přehledná a celková kompozice je zřejmá. Argumentační srozumitelnost a pojmová podloženost jsou však místy spíše náznakové:

autorka pracuje s velkým množstvím pojmů a tematických rovin, které nelze v daném rozsahu (počtu normostran) vždy důkladně promyslet, argumentovat a terminologicky *dočistit*. Vzhledem k vysoké náročnosti Husserlovy fenomenologie se proto některé pasáže pohybují na rovině shrnutí a ilustrace spíše než přesného pojmového rozlišení.

Závažnější obsahová výhrada se týká rozlišení autorství a zdrojování: na více místech není zřejmé, zda jde o Husserlův argument, interpretaci ze sekundární literatury, nebo vlastní závěr autorky. Příklady:

(i) zmínka o Weberově „odkouzení světa“ bez uvedeného zdroje (s. 14);

(ii) cituji část textu: „Tento dualismus je zřejmě nejproblematictější částí Descartovy teorie. Tyto dva světy se zdají být, podle L. Majora, protikladné a zároveň toto rozdělení podle Husserla utváří jednu ze základních příčin evropské Krize. To, co podle něj Descartes vytváří, je falešný objektivismus“ (s. 16). Je parafrázován Major, ale text neumožňuje jasně odlišit, co je Majorova interpretace a co Husserlův (autorčin) vlastní argument, popř. zda je celý úsek pouze Majorovým výkladem;

(iii) cituji: „Descartes svým razantním oddělením zkušeností člověka a vědeckých poznatků vědu „odlidsťuje“ [autorka měla odlišit uvozovky – pozn. Grygar], snaží se vše okolo nás mechanizovat a „objektivizovat“ (tím se myslí chápat jako předmět stojící mimo lidské vědomí, který lze zkoumat nezávisle na subjektivním prožívání), čímž ale přehlíží, že veškeré vědecké poznání má svůj původ v *Lebenswelt*, tedy v žitém světě ... Právě v tomto Husserl vidí hlavní příčinu Krize ...“ (s. 16 a 17). Čtenář nepozná, zda autorka své závěry a dané pojmy čerpá z Husserla, anebo z Descarta; v poznámce je uveden pouze Husserl. Descartovskou problematiku řeší Husserl až od s. 95 (zejména §16 až 21§). Podobně na s. 21 autorka shrnuje Husserlovo pojetí vnímání z *Ideen I* nebo z *Krize* a do závorek uvádí originální termíny, nicméně chybí zde poznámkový aparát: z jaké publikace/publikací závěry čerpá a odkud přebírá německou terminologii.

- Dále se objevují nepřesnosti v odkazech:

V podkapitole 2.5 je popisovaná koncepce *epoché* a autorka odkazuje na stránky v *Krizi*, avšak dané pasáže se v uvedeném místě nenacházejí (jsou až na s. 170 a 171). Navíc autorkou uváděné stránky 65 atd. odpovídají *Ideen I*, nikoli *Krizi*. Takovéto (i jiné) nepřesnosti oslabují kontrolovatelnost argumentace.

V bakalářské práci mi chybí kritické komentáře k samotné Husserlově fenomenologické pozici, například k otázce, zda vůbec existuje nějaká krize věd. Oceňuji však, že autorka do práce zahrnula Habermasovu kritiku Husserla (*The Theory of Communicative Action*), zejména důraz na sociální a komunikační struktury žitého světa – ty Husserl v dané formě neřeší. Autorka dále velmi dobře (s dalšími mysliteli) shrnuje v podkapitole 3.4 *Aktuální projevy Husserlovy Krize*.

- Dvě poznámky:

a) K pojmu *Lebenswelt*

Autorka správně uvádí, že v českém překladu se pojem *Lebenswelt* zaměňuje „s pojmem přirozeného světa (*die natürliche Welt*) objevujícím se v dřívějším díle, v *Idejích I*“. Dodávám, že překladatelé Husserlovy *Krize Lebenswelt* velmi často překládají jako *předvědecký přirozený svět, předvědecký svět našeho života, přirozený svět každodenního života, svět našeho života* atd. Co se týče Husserlova konceptu

*přirozený svět (natürliche Welt)*, v *Krizi* se vyskytuje okrajově; někdy Husserl také užívá formulace jako *přirozený život (natürliches Leben)*, *přirozený světský život (natürliches Weltleben)* apod.

Domnívám se, že je vhodné držet *Lebenswelt* terminologicky co nejjednoznačněji jako *svět života* (příp. *žitý svět*) a nepřekládat jej ani jako *svět našeho života* (ačkoliv se v *Krizi* jednou objeví formulace *unsere alltägliche Lebenswelt*). Z dikce nedokončené *Krize* – kde Husserl termín *Lebenswelt* používá velmi frekventovaně (přibližně třístokrát) – se totiž ukazuje rozšíření fenomenologických analýz předvědeckých výkonů transcendentální subjektivity (univerzálního *a priori* ustavujícího smysl) na vše živé, nikoli jen člověka (např. § 55). V *Příloze XXIII* se Husserl rozepisuje o univerzální (transcendentální) biologii, která má nejbližší k evidencím biologična, respektive k nejpůvodnějšímu a neexplicitnímu životnímu *a priori*, na němž participuje svět všech živých bytostí (bez ohledu na jejich reflexivní schopnosti).

b) Ke struktuře *Krize* a k idealizaci

V bakalářské práci není explicitně vyložena celková struktura *Krize* ani Husserlův posun od převážně deskriptivní fenomenologie ke genetickým a dějinně-transcendentálním analýzám. To samo o sobě není pro bakalářskou práci "fatální", ale prohloubilo by to porozumění vlastní logice Husserlovy argumentace.

Pro Husserlovo pojetí krize jsou zásadní rozborů vzestupné idealizace z *Lebenswelt* do diskontinuitní ideální dimenze – zejména problém původu čisté geometrie (§9 a příslušné *Přílohy II* a *III*). Husserl zde zkoumá prvotní idealizační výkony, jimiž se konstituují ideální geometrické obsahy (sebeidentické a „nereálné“ ve smyslu empirických vlastností) a zároveň ukazuje dějinnou možnost jejich reaktivace a předávání prostřednictvím jazyka a tradice (sedimentace a reaktivace smyslu). Jinak řečeno: díky tomu jsme schopni participovat na idealizačních výkonech prvních geometrů a pracovat například s Pythagorovou větou, bez ohledu na to, zda ji objevil sám Pythagorás, či nikoliv.

Stěžejní problém nastává ve chvíli, kdy Husserlův symbolický „otec“ moderní vědy Galileo Galilei (a řada dalších před ním a po něm) zamění diskontinuitně konstituovaný ideální prostoro-čas a ideální tvary či objekty geometrie a matematiky za kontinuálně zakoušené (empirické) tvary či objekty s barvou, vůní, drsností, velikostí atd. (když zavřeme oči, zakoušíme je empiricky-abstraktně) Husserl píše: „Prolínání apriorní teorie s empirií je každodenně tak běžné a známé, že jsme obvykle náchylni nerozlišovat prostor a prostorové tvary, o nichž mluví geometrie, od prostoru a prostorových tvarů empirické skutečnosti, jako by to bylo jedno a totéž.“ (*Krize*, s. 44).

V důsledku této nereflexe převzal Galilei z antického dědictví geometrii a matematiku s představou, že jsou nejlepším popisem vesmíru (tj. že i ten musí mít ve své podstatě *matematický index*), a provedl sestupnou idealizaci: ideální bytí aplikoval na zakoušenou přírodu (přímá a nepřímá matematizace). Takto vytvořený „ideový šat“ pak začala moderní věda považovat za pravdivý a jedině správný obraz skutečnosti.

Na tomto pozadí se mi zdá, že autorka práce svým přeskokem od antických ideálů filosofie a vědy rovnou ke Galileimu a moderní vědě nerozlišuje to, co rozlišuje Husserl v intencionálních rozbořech: rozdíl mezi ideálními obsahy geometrie (matematiky, logiky) – ty nejsou „abstraktní“ ve smyslu empirických vlastností – a intencionálními obsahy věd přírodních a duchovních. Autorka používá řadu termínů: „pozitivní vědy“, „objektivní věda“, „moderní věda“, „přírodní vědy“, „empirické vědy“, „objektivistické

vědy“, jež místy splývají do jednoho bloku; pro další práci by bylo přínosné jejich užití systematicky vymezit a důsledně odlišovat.

<b>III. Jazyková a grafická kritéria</b>	<b>ano</b>	<b>zčásti</b>	<b>ne</b>
1. Práce je bez <b>gramatických a stylistických chyb</b> nebo jiných nedostatků (překlepy, nedokončené věty atd.)	X	X	
2. Práce je psána kultivovaným a <b>odborným jazykem</b>	X		
<b>3. Terminologické zpracování textu</b> - fundované porozumění terminologie v oboru a daném tématu - vhodné používání terminologie a vysvětlování pojmů	X	X	
<b>4. Odkazy, citace a poznámkový aparát</b> - vyhovující práce s odkazy - dodržení a jednotnost citačních norem - náležitý poznámkový aparát	X	X	
<b>5. Citování</b> - míra citování je vyvážená - vhodná volba a výstižnost citací	X		
<b>6. Grafická kritéria</b> - grafická úprava (písmo, obsah, názvy kapitol, odstavce, řádkování atd.) je vyhovující	X		

*Slovní ohodnocení*

Viz výše

<b>IV. Použitá literatura</b>	<b>ano</b>	<b>zčásti</b>	<b>ne</b>
1. kritický a vhodný výběr prvotní literatury a pramenů	X	X	
2. kritický a vhodný výběr druhotné literatury	X		
3. práce s cizojazyčnou literaturou	X		

*Slovní ohodnocení*

V použité literatuře chybí originál *Krize* i *Idejí I*. Autorka řadu Husserlových stěžejních termínů uvádí v němčině v závorkách, avšak není zřejmě, z jaké edice/zdroje německé znění přebírá.

**Pracovní součinnost studenta a školitele v průběhu zpracování práce** (vyplní vedoucí práce):

Autorka bakalářské práce pravidelně konzultovala a odevzdávala jednotlivé části či kapitoly. Musela projít (*unést a vydržet*) značným množstvím kritických komentářů, které následně trpělivě měsíc po měsíci zapracovávala do textu. Vzhledem k tomu, že finální verzi potřebovala odevzdat v termínu, jenž byl pro závěrečnou kontrolu časově „šibeniční“, nemohl jsem již finální verzi v celku pročíst a okomentovat.

## **Celkové hodnocení:**

Práci doporučuji k obhajobě: ano

Návrh hodnocení: B–C (výsledné hodnocení záleží na obhajobě práce)

## **Náměty k rozpravě:**

1. Proč by měly moderní vědy, které nám slouží především jako prostředek k životu, odpovídat například na smysl lidského života nebo na existenciální otázky? (U ztráty bližního nebo u zakoušené katastrofy mi nepomůže matematika ani fyzika; mnoho vysoce vzdělaných – duchovně, hudebně, umělecky atd. – mužů a žen bylo schopno dobrovolně participovat na holocaustu).
2. Husserl nepopírá realitu vědy; naopak jí přisuzuje vyšší stupeň platnosti (*Seinsgeltung*), spočívající v univerzální intersubjektivitě a exaktnosti. Co je tedy v *Krizi* skutečně kritizováno? Je to ze strany vědy pouze nereflektování (banalizace) původu vědy v transcendentální subjektivitě?
3. Autorka opakovaně zmiňuje, že různé vědecké, technické aj. „algoritmy“ určují náš život „zvenčí“ a odvádějí jej od autentického zakoušení světa. Co v práci přesně míní pojmem „algoritmus“ a v čem spočívá jeho filosofická relevance v rámci předložené argumentace?

V Pardubicích dne: 12. 1. 2026

vedoucí práce: Filip Grygar